

Täysistunto

Maanantai 10.12.2018 klo 14.01—20.08

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 88/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.12 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu laki on tullut voimaan noin 35 vuotta sitten. Lain uudistaminen on kuitenkin tullut ajankohtaiseksi yhteiskunnassa ja perherakenteissa tapahtuneiden muutosten vuoksi, ja sen äärellä nyt olemme.

Tämän uudistetun lapsenhuoltolain keskeisin tavoite on parantaa lapsen edun toteutumista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa. Lapsen edun tulee olla ensisijainen ja keskeisin harkinta- ja tulkintaperuste kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa ja myös käytännössä. Tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta saada äänensä kuuluville ja osallistua häntä koskevien asioiden käsittelyyn.

Lakiin ehdotetaan uusia säännöksiä muun muassa huoltajien velvollisuudesta suojella lasta väkivallalta, vaalia lapselle läheisiä ihmissuhteita ja myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen. Laki korostaa nykyistä selvemmin kummankin vanhemman tärkeyttä lapselle.

Lakiin ollaan lisäämässä säännökset, joiden mukaan vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuimien voi päättää, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona. Uutta on myös se, että lapselle voitaisiin vahvistaa oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä, vaikkapa isovanhempaa. Vanhemmat voivat jatkossa sopia muun muassa lapsen huollosta ja asumisesta myös muun henkilön kanssa. Oheishuoltoa koskevat sopimukset liittyvät käytännössä sateenkaariperheiden ja uusperheiden järjestelyihin sekä lastensuojelullisiin tilanteisiin, joissa oheishuoltajan avulla voidaan tukea lapsen kasvuolosuhteita niin, että vältetään huostaanotolta.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan huoltajien välisestä tehtävienjaosta, oheishuoltajuudesta ja tietojensaantioikeudesta voitaisiin jatkossa sopia sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella, kun nykyisin vain tuomioistuimien voi niistä päättää. Vuosittain käräjäoikeuksissa on ratkaistu noin 3 200 lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa asiaa, joista riittäviä on noin 1 300. Valtaosa lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevista asioista rat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

kaistaan siten nykyisin vanhempien sopimalla tavalla. Tämän uudistuksen myötä sosiaali-toimessa tehtävät sopimukset tulevat siten entisestään lisääntymään ja tuomioistuimissa käsiteltävät asiat vähentymään. Riidattomia asioita ei ole tarpeen viedä tuomioistuimeen. Uudistuksen myötä erityisesti lastenvalvojien tehtävät lisääntyvät ja monimutkaistuvat. Tämä edellyttää, että lastenvalvojien riittävästä koulutuksesta, ohjeistuksesta ja resursseista huolehditaan.

Arvoisa puhemies! Lakiin tulee uusi tärkeä säännös huoltajien velvollisuudesta suojella lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Säännöshedotuksella pyritään toteuttamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteita. Kaikenlainen väkivalta tulee ymmärtää laajasti. Se kattaa ruumiillisen ja henkisen väkivallan, samoin kuin paitsi lapseen suoraan kohdistetun, myös esimerkiksi puolisoiden tai vanhempien välisen lapseen suoraan kohdistumattoman väkivallan. Tämä on otettava huomioon myös lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemisessa siten, ettei tapaamis- tai huoltajuusoikeuksien käyttäminen vaaranna perheväkivallan uhrin tai lasten oikeuksia ja turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Jo nykyisen lapsenhuoltolain mukaan lapsen huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä, mutta nyt säännökseen ehdotetaan kirjattavaksi se, että myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita on vaalittava. Tällainen lisäys on kannatettava. Erityisesti vanhempien erotessa on tärkeää, että lapsen suhde hänelle tärkeisiin henkilöihin, esimerkiksi isovanhempoihin, säilyy. Lapselle läheisten ihmissuhteiden vaalimisen tulisi tuki lähtökohtaisesti toteutua tavanomaisien yhteydenpitokeinoin, joita lapsen vanhemmat käytännössä tukevat. Arjen käytännössä näin ei kuitenkaan aina tapahdu, joten tämän vuoksi uusi säännös tapaamisoikeuden vahvistamisesta on tarpeellinen riitaisissa tapauksissa eli tilanteissa, joissa vanhemmat eivät myötävaikuta lapsen ja hänelle erityisen läheisen henkilön välisen suhteen säilymiseen. Tämä edellyttää erittäin huolellista yhtäältä lapsen ja hänen kanssaan asuvan henkilön sekä toisaalta lapsen ja hänelle erityisen läheisen henkilön etujen ja suojan punnintaa.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että nyt myös lapsenhuoltolakiin sisällytetään mahdollisuus siihen, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona. Vuoroasuminen voi parhaimmillaan tukea lapsen suhteen ja yhteydenpidon säilymistä molempiin vanhempiin sekä antaa molemmille vanhemmille mahdollisuuden osallistua lapsen kasvatukseen ja huolenpitoon tasaveroisesti ja yhteisvastuullisesti. Näin vuoroasuminen voi tukea lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Voidaan myös arvioida, että vuoroasuminen edistää ja vahvistaa etenkin isien osallisuutta lasten kasvuun ja arkeen.

Vuoroasuminen ei silti välttämättä sovi kaikille lapsille eikä kaikkiin perhetilanteisiin. Lapsen asumisjärjestelyjen lähtökohtana on aina lapsen etu, minkä vuoksi tilanne tulee arvioida tapauskohtaisesti lapsen edun mukaisesti, ottaen huomioon erityisesti lapsen ikä- ja kehitystaso, lapsen luonne ja taipumukset, lapsen mahdolliset erityistarpeet, vanhempien asuinpaikkojen välinen etäisyys sekä vanhempien kyky ottaa yhdessä vastuu lasta koskevista asioista. Vanhempien etu ei saa arvioinnissa ohittaa lapsen etua. Vaikka lapsen kehittyminen on yksilöllistä, rutiinien toistuminen ja ennakoitavuus on etenkin pienen lapsen kehittymisen kannalta tärkeää, sillä alle 3-vuotiailla lapsilla on kehityksellinen tarve saada samanlaisena toistuvaa hoitoa samalta vanhemmalta ja säästyä erokokemuksilta. Myös sosiaali- ja terveystieteiden lausunnosta ilmenee, että viikoittain vaihtuva vuoroasuminen voi erityisesti pienillä lapsilla vaarantaa lapsen tarpeeseen perustuvaa ennakoitavuutta, toistuvuutta sekä kiintymissuhteita, jotka takaavat lapsen turvallisuuden.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

Suuri ongelma on, että kun vuoroasumisessa lapsella voi olla vain yksi kotikuntalainen perusteella määräytyvä virallinen asuinpaikka, vaikka lapsi tosiasiaassa asuu vuorotellen vanhempien luona, niin monet yhteiskunnan palvelut ja etuudet, kuten asumistuki ja koulukuljetukset, suoritetaan vain lapsen virallisen asuinpaikan mukaan. Tämä lakiesitys ei kuitenkaan sisällä muutoksia erityislainsäädännössä säädettyjen etuuksien ja oikeuksien määräytymisperusteisiin. Onkin erityisen tärkeää, että vuoroasuminen otetaan jatkossa huomioon yhteiskunnan palveluissa ja etuuksissa, jotta ne osaltaan tukevat tällaisen asumisjärjestelyn käyttöä. Vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön tulee siksi pikimmiten selvittää ja arvioida mahdollisimman pian sekä tämän jälkeen tulee viipymättä valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Käytännössä voi olla niin, että pienituloinen vanhempi ei voi toteuttaa vuoroasumista lapsensa kanssa, koska asumistuessa ei lapsen asumista hänen luonaan oteta huomioon. Tämä asia pitää tietenkin korjata.

19.19 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän maltillisesti hallitusta ja myöskin yksimielistä valiokuntaa tästä mietinnöstä. Tässä on taustalla hallitusohjelman kirjaus siitä, että lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta — aivan oikein, vuodelta 83, edustaja Eloranta — nyt päivitetään siten, että yksikään lapsi ei eron yhteydessä menettäisi isää eikä äitiä. Näin hallitusohjelmassa oli.

Plussana mainitsen, kun nyt tämän mietinnön kahlasin läpi, tosiaan just tämän vuoroasumisen korostumisen, mikä on kansainvälisesti nähty hyvänä. Kummankin vanhemman tärkeys tunnustetaan — nyt tässä muuten mietin, jos puhutaan kummastakin vanhemmasta, että hallitusohjelman kirjauksessa oli isä ja äiti mainittu, mutta joka tapauksessa en käy tässä tappelemaan. Sitten nämä muutkin lähiomaiset kuin pelkät biologiset vanhemmat eli tämä mummo- ja vaaripykälä on huomioitu hyvin täällä. Ja sitten, kuten äskenkin Elorantalta kuultiin, kaikenlaisen väkivallan, myöskin henkisen väkivallan, estäminen kuuluu molemmille vanhemmille.

Sitten se, mistä en oikein tiedä, onko miinusta vai ko plussaa, on tämä, että sosiaaliviranomaisten valta suhteessa tuomioistuimiin laajenee. Se voi olla ongelmallinen siinä tilanteessa, kun toinen vanhemmista on jollain tavalla alisteisessa asemassa suhteessa toiseen. Jos tämä sosiaaliviranomainen asettuu sitten vahvemman vanhemman puolelle, niin se vain kehittää antautumisen meininkiä alisteisessa tilanteessa olevan vanhemman eli usein ehkä isän tilanteeseen. Sikäli hyvä, ettei tarvitse mennä niin usein tuomioistuimiin, sehän säästää vain rahaa, mutta sitä kysyn kuitenkin, mitkä ne keinot ovat sitten, kun nämä tilanteet ovat riittäviä, jos se pelkästään on sosiaaliviranomaisten vastuulla.

No, sitten lapsen etu. Se korostuu tässä mietinnössä monessa kohtaa. Se on hyvä asia siinä, että korostuu, mutta en tiedä sitten, kun lapsen etua ei ole millään lailla täällä määritetty, mikä se on ja kuka määrittelee lapsen edun missäkin tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Minä oikeastaan meinasin, että minä selviän kolmessa minuutissa, mutta en selviä. Minä tulen jatkamaan sieltä pöytästä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Mutta sitten nämä selkeät miinukset, mitä tässä mietinnössä on, minä takia minä olen pikkasen pettynyt tähän paperiin, ovat siinä, että vaikka isosti ja oikein otsikolla ja monta lausetta ja monta kappaletta puhutaan vieraannuttamisesta ja muusta tapaamisoikeuden estosta, kuinka vahingollista se lapselle on ja mitä se saattaa aiheuttaa, niin se, mikä puuttuu, on se, että tätä vieraannuttamista ei mitenkään määritellä ollenkaan riittävästi, eikä myöskään sanktioida muuta kuin sen uhkasakon osalla. Tämä on tosiaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

ongelmallista — tai on sinänsä hyvä, että on uhkasakko, mutta kun ei määritellä kunnolla, milloin tämä vieraannuttaminen täyttyy, mikä sitä vieraannuttamista on ja kenen se vieraannuttaminen pitää tunnistaa.

Eli vastuuta toisaalta sosiaaliviranomaisille annetaan tässä asiassa ja koetetaan oikeuslaitoksen taakkaa vähentää, ja sitten puhutaan, että uhkasakko voidaan antaa, jos estää tapaamisoikeuden toteutumisen, mutta sitä ei sanota selkeästi, kenen tehtävä on määritellä se vieraannuttaminen, eikä anneta työkaluja siihen, milloin vieraannuttamista on tapahtunut. Onko vieraannuttamista esimerkiksi se, jos toinen vanhemmista eli vanhassa kielessä puhuttu lähivanhempi kysymättä toiselta vanhemmalta lupaa ottaa lapsen, vaikka asuvat yhdessä Vantaalla, ja muuttaa sitten ihan ilman mitään sen kummempia perusteita vaikkapa Kuopioon — muuttaa sinne, vaikka ei olisi edes mitään työpaikkaa Kuopiossa? Kuopio voi olla muuten hyvä paikka, mutta matkaa tulee isälle, äidille ja lapselle paljon toisistaan. No, ei varmaan pelkästään tämä, mutta jos se äijä ajaa niille sovituille tapaamisille joka toinen viikonloppu Vantaalta Kuopioon ja sitten vasta ovella ilmoitetaan, että no niin, nyt onkin lapsi sairas, ei hän pystykään nyt matkustamaan sinun luoksesi sinne Vantaalle — onko tämä sitten vieraannuttamista? Miten sosiaaliviranomainen pystyy ratkaisemaan, jos ei ole annettu minkäänlaisia palikoita siihen? Onko se sitten vieraannuttamista, jos on isän ja äidin välillä sovitut tapaamisviikonloput tai jopa tapaamisviikot, jolloin lapsi on toisella, ja jos toinen vanhemmista, esimerkiksi nyt se lähivanhempi, sopii lapselle joitain harrastusjuttuja, jonkun minkä tahansa harrastuksen, jonka treenit sattuvat juuri niille ajoille, jolloin hänellä olisi tapaaminen sen muualla asuvan vanhemman kanssa? Onko se vieraannuttamista?

Eli täältä puuttuu täysin edes pyrkimys määritellä se, mitä on vieraannuttaminen, eikä kerrota myöskään siitä, kenelle kuuluu vieraannuttamisen tunnistaminen. Tämä on pahin puute nyt tässä yksimielisessä mietinnössä. Koetin kyllä valiokunnan jäsenille sanoa, mikä tässä on. Muuten tämä menee monessa muussa kohtaa kyllä hyvään suuntaan. Minä noita plussia tuossa jo luetteloin, ja Eloranta luutteli ne tarkemminkin.

Toinen miinus tämän vieraannuttamiseseikan lisäksi on elatusapukysymykset, eli se maksava vanhempi joutuu monessa tilanteessa hyvin kohtuuttomiin tilanteisiin. Jos sattuu sillä hetkellä, kun se ero tulee, olemaan hyvällä palkalla ja näin, niin saatetaan se sopimus elatusavusta määritellä sen tilanteen mukaan, mutta sitten seuraavana vuonna jäätkin työttömäksi tai jotain muuta. Ne ovat hirmuisen vaikeita, ne ovat monivuotiset oikeusprosessit, mitkä sitten kestävät, ennen kuin saadaan kenties, mahdollisesti — eikä välttämättä edes saada — muutettua elatusmaksujen suuruuksia. Niissä pitäisi olla jonkunlaiset standardit ikävuosittain, niin että riippumatta siitä, mitkä sen ukon tulot ovat, niin maksut olisi aina saman verran ja sitten yhteiskunta kenties maksaisi ne loput.

Mutta en tässä nyt tämän enempää käy — nämä miinukset ovat kenties korjattavissa plussiksi tulevilla eduskuntakausilla. En tiedä, keitä muita täällä on sitten sitä hommaa tekemässä, mutta se nähdään sitten. — Kiitos.

19.27 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana tuosta vieraannuttamisesta, josta äskeisessäkin puheenvuorossa oli puhe. Se on todellakin ikävä ilmiö, ja vieraannuttaminenhan on vanhemman käyttäytymistä tavalla, joka vaikeuttaa lapsen ja toisen vanhemman tai muun henkilön välistä vuorovaikutussuhdetta ja johtaa joissakin tapauksissa sen katkeamiseen kokonaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

Laissa korostetaan tapaamisoikeuden tärkeyttä ja sen estämisen haitallisuutta lapsen kannalta. Tässä korostetaan myös lapselle läheisten ihmissuhteiden merkitystä ja molempien vanhempien velvollisuutta huolehtia lapsen suhteen säilymisestä molempiin vanhempiin ja sitä, että vanhemman on omalta osaltaan myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen, ja kasvatustehtävässä on vältettävä kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle. Samoin kielletään kaikenlainen manipulointi ja muu epäasiallinen vaikuttaminen lapseen. Myös lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta päätettäessä on otettava huomioon vanhemman kyky asettaa lapsen tarpeet vanhempien välisten ristiriitojen edelle, elikkä kun olosuhdeselvitystä tehdään, niin tämä pitää ottaa huomioon, jos tällaisista meinaa tapahtua.

Laissa ehdotetaan useita lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla pyritään nykyistä tehokkaammin ehkäisemään vieraannuttamisesta tai muusta syystä johtuvia tapaamisoikeuden toteutumisen ongelmatilanteita ja antamaan keinoja puuttua niihin. Laissa on mukana muun muassa uusi säädös uhkasakon asettamisesta jo tapaamisoikeudesta tuomioistuimessa päätettäessä, jos lapsen kanssa asuvan henkilön aiemman käyttäytymisen perusteella on aiheutta epäillä, että hän ei tulisi noudattamaan tapaamisoikeutta koskevaa päätöstä.

Vieraannuttamista tulee pyrkiä estämään myös ennalta ja puuttumaan siihen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vanhemmille tulee siksi jakaa nykyistä enemmän tietoa vieraannuttamisesta ja sen haitallisuudesta lapselle muun muassa erilaisissa lasten ja perheiden palveluissa ja etenkin avioerotilanteessa tai erotilanteessa, kun tehdään sitä olosuhdeselvitystä. On myös tärkeää, että viranomaiset tunnistavat mahdollisimman aikaisin ja entistä paremmin vieraannuttamistilanteet ja tekevät vieraannuttamisen estämiseksi ja selvittämiseksi tiivistä yhteistyötä. Lakivaliokunta esittääkin lausumassaan, että valtioneuvosto vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja, jotta pitkittyneitä ja vaikeita huolto- ja tapaamisoikeusriitoja voidaan ehkäistä ja ratkaista.

On mielestäni myöskin tärkeää, että vaikka tässä lakiesityksessä ei tuota vieraannuttamista ole tarkalleen määriteltäkään, niin siitä on kuitenkin nyt lausuttu tässä monia kertoja. [Puhemies koputtaa] Toivotaan, että vanhemmat alkavat vähitellen ymmärtää sen, miten haitallisesta asiasta on kysymys. Siinä tekee haittaa lapselleen eikä niinkään sille puolisolle.

Arvoisa puhemies! On myös tärkeää, että lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskeva asia käsitellään mahdollisimman joutuisasti. Nykytilassa on tässä suhteessa parannettavaa, sillä esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies on säännöllisesti kiinnittänyt huomiota lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevien asioiden viipymiseen tuomioistuimissa. Asianmukaisista ja riittävästä resursseista onkin tärkeää huolehtia etenkin nyt, kun tämä lainsäädäntö on muutoksessa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Yleiskeskustelu on päättynyt. — Anteeksi, Elomaa ehti vielä painaa nappia. Olkaa hyvä, edustaja Elomaa.

19.30 Ritva Elomaa ps: Kiitoksia, puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on paljon hyvää. Siinä on otettu esille molempien vanhempien tärkeys lapsen kannalta. Isovanhemmat ovat tärkeitä lapselle, vuoroasuminen — paljon hyviä asioita. Lapsen etu: lapsen etu pitäisi olla aina ykkönen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

Edustaja Eerola nosti yhden epäkohdan, eli tästä esityksestä puuttuisi vieraannuttamisen määrittelyn esittäminen ja mitä se vieraannuttaminen on. Se on tosiaan tärkeä pointti, ja olisi kyllä toivonut, että sitä olisi enemmän käsitelty ja otettu esille tässä hallituksen esityksessä. Sosiaaliviranomaisten ammattitaito ja oikeudenmukaisuus ovat valtavan tärkeitä, kun on kysymys lasten asioista varsinkin erotilanteessa, jos vaikka lapsi sosiaaliviranomaisen taholta otetaan huostaan. Olemme varmaan aika monet edustajat saaneet paljon palautetta aika kovista tilanteista, joissa jompikumpi vanhempi on todella järkyttynyt siitä, ettei pääse tapaamaan lastaan moneen aikaan. Totta kai on usein omat syynsä siihen, mikä on johtanut tähän, mutta varsinkin sosiaaliviranomaisilta toivotaan kyllä myös todella hyvin tarkkaa suhtautumista, varsinkin oikeudenmukaista suhtautumista. Nämä ovat niin herkkiä asioita ja vaikeita asioita, että lasta ei saa missään tapauksessa vieraannuttaa vanhemmistaan pitkiä aikoja, jos ei siihen ole todellista syytä.

Mutta pääasiallisesti tämä hallituksen esitys on askel parempaan, ja se on hieno asia.

19.32 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Vielä edustaja Elomalle halusin muistuttaa, että tässä laissa on kuitenkin mukana useita eri lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla pyritään nykyistä paremmin ehkäisemään näitä vieraannuttamistilanteita, muun muassa uhkasakko, joka voidaan asettaa sitten jo päätettäessä tapaamisoikeudesta. Sen lisäksi olemme tehneet ihan lausuman siitä, että vahvistettaisiin ja kehitettäisiin vanhemmuuden ja parisuhteen tukiasioita ja erotilanteiden palveluita, jotta näitä asioita ei pääsisi tapahtumaan. Ja meillä on hyvä neuvolajärjestelmä. On tosi tärkeää, että myöskin jo ihan neuvolasta lähtien tuodaan uusille vanhemmille esille se, kuinka tärkeitä molemmat vanhemmat ovat lapselle ja lapsen kehitykselle, ja sitten vaikka vähän jo tuodaan esiin sitä, että jos joskus käy niin, että parisuhde päättyy ja yhteinen lapsi jää kuitenkin jäljelle, niin on tärkeää, että molemmat vanhemmat ymmärtävät sen, että sitä pitää tehdä kaikkensa sen eteen, että se vanhemmuus voi jatkua, eikä tule pitää vieraannuttamista kiusaamisvälineenä sitten toista puolisoa kohtaan ja riidat pitää pystyä selvittämään muulla tavalla ottamatta lasta siihen välikappaleeksi.

19.33 Juho Eerola ps: Arvoisa puhemies! En nyt millään haluaisi pitkittää tätä iltaa tämän asian kanssa, mutta nyt kyllä pikkaisen kysyn — ei ole pakko vastata kenenkään mutta minä kysyn nyt tälle vähän retorisesti näitä muita puheenvuoroja kuunneltuani — miten voi opastaa ja ohjeistaa viranomaisia, miten voi opastaa ja ohjeistaa vanhempia mahdollisen eron varalta jostain ei-toivotusta käytöksestä, jos sitä käytöstä ei ole millään lailla määritelty, että mitä se ei-toivottava käytös on, mitä ei saa tehdä. Ja miten voi uhata uhkasakolla? Miten sen uhkasakon voi kenellekään määrätä, jos ei ole määritelty, mistä sen uhkasakon sitten voi saada?

Äskeisessä puheenvuorossani, kun tuonne pöytäkirjaan kinkkasin, niin kerroin muutamia tilanteita, jotka ovat ihan elävästä todellisesta elämästä, jossa toinen osapuoli kokee, että on joutunut tällaisen vieraannuttamisen uhriksi, mutta se on vain hänen kokemuksensa. Onko se sitten joku sosiaaliviranomainen, joka sitten määrittää sen, että nyt tosiaan näin hänen mielestään on tapahtunut tätä vieraannuttamista, nyt me voimme antaa tästä kenties oikeuteen sellaisen lausunnon, että meidän mielestämme tässä kuuluisi se uhkasakko? Mutta itse näen sen kyllä vakavana puutteena. Tässä mietinnössä hienosti sanotaan, että vieraannuttaminen on paha asia. Se on henkistä väkivaltaa. Se on vahingoksi lapsen ja toisen vanhemman suhteelle ja näin, mutta niin pitkään kun ei ole määritelty, mitä se on, ku-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

kaan ei tiedä täsmälleen, mitä se on, ja se on vain ihmisten erilaisia arvioita siitä, mitä se on. Ja niin kauan kun joku asia ei ole kunnolla kielletty — alleviivaten kielletty, että tämä asia on laissa kiellettyä — niin niin kauan se on kyllä sallittua.

19.35 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Vaikka itse pykälätekstissä ei olekaan sitä vieraannuttamista määritelty, niin se tulee kuitenkin vaikka perusteluissa ja vaikka nyt valiokunnan mietinnössä esille. Elikkä vieraannuttaminen on vanhemman käyttäytymistä tavalla, joka vaikeuttaa lapsen ja toisen vanhemman tai muun henkilön välistä vuorovaikutussuhdetta ja johtaa joissakin tapauksissa sen katkeamiseen kokonaan. Elikkä kyllä ihan selvästi tiedetään, mitä se tarkoittaa. Ja sitten mitä tähän uhkasakkoon tulee, niin on aivan selvästi sanottu, että jos näyttää siltä, että tämä henkilö, esimerkiksi äiti tai isä, on käyttäytynyt sillä tavalla, että on aihetta epäillä, että hän ei tule sitä tapaamisoikeutta koskevaa päätöstä noudattamaan, niin siinä tapauksessa voidaan asettaa uhkasakko, jotta se sitten varmistaisi sen, että tämä tapaamisoikeus tulee toteutumaan. Kyllä se nyt kuitenkin on aika vahva väline siinä. Myöskin sitten siinä tilanteessa, kun tehdään olosuhdeselvitystä ja selvitetään sekä isän että äidin tilannetta, jos toinen vanhempi on sen oloinen, että alkaa vieraannuttaa, asuinpaikka voidaan määrittää sen toisen, ei-vieraannuttavan vanhemman luokse.

Täällä on aika vahvasti kyllä monessa kohtaa nyt sanottu, eli uskoisin kyllä, että tämä lähtee menemään tästä parempaan suuntaan.

19.37 Katja Hänninen vas: Arvoisa rouva puhemies! Minusta tämä mietintö on erittäin hyvä, ja se, että se on yksimielinen, kertoo siitä, että valiokunta on siihen todellakin paneutunut ja kuullut laajasti eri alojen asiantuntijoita. Koko ajan se kantava voima siinä valiokunnan työskentelyssä oli lapsen etu, elikkä kaikkia asiantuntija-arvioita, kaikkia lakipykäläiä ja kokonaisuutta koko ajan sen lapsen edun näkökulmasta arvioitiin. Itse olen tyytyväinen siihen, että tämä on nyt meillä tässä eduskunnan isossa salissa käsittelyssä, sillä tämä laki parantaa nimenomaan sitä lapsen oikeutta molempiin vanhempiin ja läheisiin ihmisiin.

Siihen, mitä edustaja Eerola totesi: on totta, että arjen erilaisissa tilanteissa, näissä erittäinkin riitaisissa huoltajuuskysymyksissä ja riidoissa, on kyllä ollut sellaisia tilanteita — itsekin olen saanut sellaisia yhteydenottoja — joissa täytyy miettiä ja pohtia sitä, onko aina se totuus ollut ratkaisevassa asemassa ja onko jopa ennakoasenteita ollut jompaakumpaa vanhempaa kohtaan. Nämä ovat tietenkin sitten niitä tilanteita, joihin me kansanedustajat emme voi puuttua. Mutta jotta meillä olisi selkeä lainsäädäntö, joka sitten sääntelee sitä, niin se on tärkeää, että me olemme tekemässä niitä lakeja, jotka eivät vahingoita eivätkä vaikeuta niitä lapsen edun kannalta tärkeitä ja olennaisia arkeen liittyviä kysymyksiä. Vuoroasuminenhan oli asia, josta paljon keskusteltiin, ja näen, että senkin suhteen asia tulevaisuudessa lapsen näkökulmasta katsottuna paranee.

Mutta totta kai tämä vieraannuttamiskäsite on sellainen, että jos me olisimme lähteneet siitä joillakin erityisillä seikoilla avaamaan, niin helposti kävisi niin, että sen jälkeen sitten kaikki muu olisi pois suljettua. Sen takia se on yleisellä tasolla mutta varmasti kattaa kaikki ne tilanteet, joissa esimerkiksi ei anneta postia, joka on tullut toiselta vanhemmalta, ei anneta keskustella esimerkiksi puhelimitse toisen vanhemman kanssa, estetään tapaamista, ja kaikki nämä. Nämähän ovat vieraannuttamisia, ja minusta ei erikseen tarvitse olla lueteltuna, mitkä eri toimenpiteet sitä ovat, vaan kokonaisuutta arvioidaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2018 vp

19.39 **Juho Eerola ps:** Arvoisa puhemies! Tosiaan, nyt jälleen kerran edustaja Eloranta tuossa hienosti luki mietinnöstä tämän vieraannuttamisen määritelmän, mutta kun edelleen tässä on näitä epäkohtia, niin nyt kysyisin: Kun toinen vanhemmista muuttaa toiselta viralliselta huoltajalta lupaa kysymättä, toiselle ilmoittamatta lapsen kirjat maistraatissa esimerkiksi Vantaalta Kuopioon, niin onko se vieraannuttamista tämän määritelmän mukaan? Ja jos perjantai-iltana ukko ajaa Vantaalta Kuopioon ja sitten vasta parkkipaikalla ilmoitetaan, että lapsi onkin nyt sairas, ei pääse viikonlopuksi sinun mukaasi, niin onko tässä kyseessä vieraannuttaminen? Jos on tämän määritelmän mukaan tai jos ei ole, niin kuka sen määrittää, että nyt vieraannuttamista on tapahtunut, ja sitten päättää siitä mahdollisesta uhkasakosta? Tämä on se, minkä vielä haluaisin tietää, ja sitten lopetan.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 88/2018 vp sisältyvien 1.—12. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.